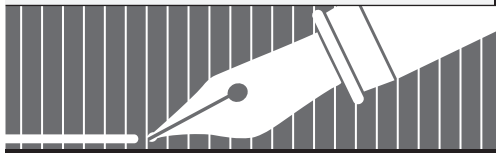

Redakcijos skiltis

R.Šimašiu. Jei aikštei netinka Vytiš, gal tiks vamzdis?

Iki Lietuvos valstybės atkūrimo 100-mečio teliko apie 10 mėnesių. Nuotakas savo vestuvių šventes pradeda planuoti anksčiau. Netgi samdo vedybų planuotojus. O kaip rengiamasi ne vestuvėms, bet mums istoriškai, politiškai itin reikšmingam jubiliejui?

Visuomenė iki šiol nenučiuokia, kaip oficialiai švęsime. Ar teks piliečiams patiems išsikepti po tortą ir aplankyti Jono Basanavičiaus Ožkabalius. O gal visi susigrūsime po Signatarų namų balkonu. Čia paklausysime kalbų. Senų. Girdėtų. Pamatysime oratorių. Senų. Girdėtų. O tada išsiskirstysime kas sau. Na, geriausiai atveju pasijusime Dainių ir šokių šventėje. Su žygiavimais, tralialiavimais, „Kepurinėmis“. Ar pajusime atkurtos valstybės šimtmečio reikšmingumą, didingumą? Tai jau kitas klausimas. Matyt, dabartiniams politikams, kultūrininkams didžiai antraeilis. Ruošiamasi nesolidžiai. Veikia komedija.

► Jei taip baidomasi mūsų laisvės simbolio Vyčio, yra Grūto Leninas. Arba Neris vamzdis

Lukiškių aikštės rekonstrukcijos debatai tęsiasi nuo 1999 metų. Tad tais metais gimę naujagimiai jau tapę pilnamečiais. O rekonstrukcijos pilnametystės dar teks palaukti. Kažin ar darbai bus baigti iki 2018 metų vasario 16-osios. Per tą laiką Vilnius prisistatė stiklinių-dangoraižių, baigia nugriauti Gedimino pilies kalną. Tačiau nesugebėjo rekonstruoti vienos aikštės. Daug mažesnės nei ūkininko bulvių laukas. Galima pagalvoti, kad Lukiškių aikštės buvo sąmoningai baidomasi. Tarsi Lukiškių tardymo izoliatoriaus. Ar 1863 metų sukilimo dalyvių egzekucijos vietos. O gal bauginosi įžeisti čia stovėjusį, bet nugriautą Lenina. O dabar bauginasi vietoje Lenino pastatyti paminklą Vyti. Valstybės simbolį nuo 1300 metų.

Iš kur tokia nedrąsa? Visuomenininkų įsteigtas Vyčio paramos fondas jau surinko pinigų paminklui. Projektą sukūrė Nacionalinės premijos laureatas skulptorius Arūnas Sakalauskas. Pavadinimas simbolinis - „Laisvės karys“. Taip būtų pagerbti visi kovojusieji už Lietuvos laisvę. Neišskiriant nė vieno laikotarpio. Tačiau Kultūros ministerijai Vytiš atrodo per agresyvus ir agrarinis. Retorinis klausimas - ar neagresyvūs mėmės galėjo atkurti valstybę? Ją ginti? Ir kaip jodavo į mūšius lietuviai kariai? Gal pasibalnoję kompiuterius? Galų gale šiuolaikiško meno iš viso nėra. Yra tik turintis išliekamąją vertę arba neturintis. Nes šis laikas jau rytoj bus buvęs. Gal tiksliau - nieko nereikia? Kaip ir J.Basanavičiaus skulptūros. Užkištos vos ne automobilių stovėjimo aikštelėje. „Solidžiai“ ruošiamės. Svarbiausius valstybės simbolius bandydami paslėpti, užkišti, neleisti. Ieškodami pretekstų drausti. Teliaka ir pačią valstybę uždrausti. Kaip moderniam pasauliui ne itin padorų būvį.

Dabar ruošiamasi skelbti tarptautinį paminklo konkursą. Ar ne cirkas? Užsieniečiai nuspręš, ką lietuviams Lukiškių aikštėje statyti. Tai atviras valstybės pinigų ištaškymas. Jei taip baidomasi mūsų laisvės simbolio Vyčio, yra dvi išeitys. Pigesnės. Atboginti iš Grūto parko Lenina. Arba nuo Neris pakrantės vamzdį. Ar iš Briuselio pasiskolinti besišlapinančio berniuko skulptūrą. Per jubiliejų aprengsime tautiniais drabužėliais - ir tiks.

Baltoji knyga (Kokia ES bus 2025 m.?) III

V.Radžvilas: išsigelbėjimo Europai ieškokime su Višegrado šalimis

Ar kuris nors iš Europos Komisijos prezidento Žano Klodo Junkerio (Jean-Claude Juncker) pristatytų scenarijų gali būti priimtinas Lietuvai?

Vytautas RADŽVILAS
VU profesorius, filosofas

Manychiau, kad Lietuvai yra priimtina vienintelė alternatyvi galimybė - ją siūlo Vidurio Europos šalys. Tai nėra scenarijus ta prasme, kad negali būti nė kalbos apie skirtingų greičių Europos Sąjungą ar žaibišką voliuntaristinę vadinamosios federacijos įkūrimą. Kiekvienas iš šių vadinamųjų scenarijų reikštų greitą ES projekto pabaigą, nes bet kuriuo atveju sukiltų kai kurios šalys. Pamėginkime įsivaizduoti, kaip federalizacijos scenarijui pritarėtų, pavyzdžiui, Nyderlandai, kurie ką tik aiškiai parodė sparčiai atgimstančius tautinės savimonės ir nacionalinio saugumo jausmus.

Vidurio Europos šalių siūlomas variantas kviečia ieškoti visiškai naujo ES performavimo idėjinio taško. Kitaip tariant, turi būti atsakyta antikrikščioniškos, tautos ir valstybes siekiančios asimiliuoti liberalmarksistinės ideologijos. Šis kelias ne iš karto virstų apčiuopiamu projektu, tačiau jis galėtų greitai pasiūlyti gana praktiškų politinių sprendimų. Atsisakius minėtų ideologinių nuostatų, būtų laiko galvoti apie galimą politinės sąjungos modelį ir vykdyti politiką, leidžiančią spręsti tai, ką vadinčiau gyvybiniais prioritetiniais uždaviniais. Pavyzdžiui, multikultūralistinės ideologijos atsisakymas leistų įgyvendinti iki šiol dėl ideologinių, o ne techninių priežasčių neįgyvendintą dalyką - ES sienų kontrolę. Tai, kad šitokie dalykai yra realūs, rodo Vengrijos pavyzdys: šalis valingu veiksmu pasiekė to, kad joje pabėgėlių antplūdžio nėra.

Žinoma, pirmiausia tokius pokyčius įgyvendinti reikia intelektualiniu lygiu, t.y. pradėti ryžtingą kovą su minėta demagogija. Migratų atveju akivaizdžiai žaidžiama vadinamojo izoliacionizmo ir uždarmo korta. Sąmoningai yra painiojami skirtingi dalykai. Jokia šalis negali būti uždara, ir tam tikra gyventojų migracija yra savaime suprantama. Tačiau visai kas kita yra tokio tipo migracija, kurios liudininkais tapome pastaraisiais metais. Migracija, kuri faktiškai yra tautų kraustymasis,

► TIESA TOKIA. Aiškiai pasakoma, kad imigrantai neprivalo mokytis kalbos, perimti kultūros ir jiems turi būti suteikta teisė laikytis savo gyvenimo būdo ir papročių

negrįžtamai pakeičia ištisų šalių demografinį ir kultūrinį veidą. Juk šitokią demografinio ir kultūrinio šalių keitimo politiką vykdė ir Sovietų Sąjunga. Manychiau, kad ypač šalys, turinčios sovietinio eksperimento patirties, turėtų vieningai ir darniai tai pasakyti dabartinei ES vadovybei, bet kol kas apie šiuos dalykus atvirai kalba tik Vengrija.

Apšaugojus ES nuo skubių pavojų būtų galima imtis ir kitų žingsnių. Pavyzdžiui, kol kas pastangos kurti vieną europinę užsienio politiką yra juokingos, nes nėra konceptualiai susitarta net dėl tokių esminių klausimų kaip, pavyzdžiui, požiūris į Rusijos geopolitines ir karines ambicijas.

► Laikas prabilti apie tai, kad mes beveik neturime naujiems iššūkiams atliepančios politinės minties

jas. Noriu pasakyti, kad pagrindinis ir svarbiausias darbas šiuo metu turi būti atliekamas intelektualinėje plotmėje. Ir mes, Europos senbuviai, dėl unikalios istorinės patirties galėtume turėti esminį pranašumą ir lemti daugelio diskusijų baigtį. Tačiau ar išdrįsime tai padaryti, yra atviras klausimas.

Rimtai galvojant apie Lietuvos ateitį, reikia aiškiai įvardyti, kad būtent sovietinis palikimas gali mus pražudyti. Kai Lietuva atkūrė nepriklausomybę, politinis elitas iš esmės liko sudarytas iš tų pačių žmonių, kurie anksčiau buvo lojalūs Sovietų Sąjungai ir nemąstė tautos bei valstybės interesų kategorijomis. Liūdnam pagarsėjęs taip ir nepriimtos Konstitucijos Europai ratifikavimas jos net neskaičius Lietuvos Seime rodo tai, kad iš esmės dabartinių politikų ir tragiškai pasibai-

gusio 1940 metų Liaudies Seimo narių mentalitetas nesiskiria. Tą pačią problemą turime ir intelektualinėje erdvėje.

Laikas prabilti apie tai, kad mes beveik neturime naujiems iššūkiams atliepančios politinės minties. Politikos mokslas Lietuvoje susiformavo ideologizuotų disciplinų - mokslinio komunizmo ir kompartijos istorijos - kadru pagrindu. Šie žmonės iki paskutinės akimirkos nemastė kritiškai ir iš esmės iš inercijos aptarnavo sovietinį režimą. Kritiškai nepermaštę savo praeities, jie neišsiugdė įpročio kitaip suprasti pasaulį ir pirmiausia jį matyti iš Lietuvos perspektyvos ir, dar blogiau, senuosius savo įpročius ir inerciją perdavė jaunesniajai politikos tyrinėtojų kartai.

Dėl to šiandien turime situaciją, kai Lietuvai gresiančių iššūkių akivaizdoje yra mechanškai kartojamos iš Vakarų perimtos ideologinės klišės apie autoritarinio nacionalizmo ir populizmo grėsmes, falsifikuojami net paprasčiausi empiriniai faktai. Pavyzdžiui, ką reiškia terminas *radikali dešinė*, taikomas Gerto Vilderso (Geert Wilders) laisvės partijai Nyderlanduose, partijai „Alternatyva Vokietijai“ ar Marin Le Pen (Marine Le Pen) vadovaujamam Nacionaliniam frontui Prancūzijoje? Susipažinus su šių partijų programomis, akivaizdu, kad tai yra paprasčiausios tautinės partijos, įžvelgiančios tokias grėsmes, kokias mūsų visuomenė matė sovietmečio pabaigoje. Grėsmės, kad jų šalys praras kultūrinį tapatumą, o galiausiai žlugs ir politiškai, yra realios.

Niekas Lietuvoje net nemėgina apmąstyti fakto, kad tuose pačiuose Nyderlanduose arba Austrijoje atsirado imigrantų politinės partijos, keliančios iki šiol neregėtus reikalavimus. Jos teigia, kad neprivalo integruotis naujose gyvenamose šalyse. Taigi, aiškiai pasakoma, kad imigrantai neprivalo mokytis kalbos, perimti kultūros ir jiems turi būti suteikta teisė laikytis savo gyvenimo būdo ir papročių, kiek tai viešumoje neprieštarauja šalies įstatymams. Žvelgiant politiškai, tai reiškia viena: šios partijos jau atvirai sako, kad tos šalys yra nebe šimtmečiais jose gyvenančių tautų nuosavybė. Nuolaida viešumoje nerodyti kai kurių savitumų su sąlyga įsivesti savą tvarką imigrantų bendruomenėse reiškia, kad kol dar netapo dauguma, jie sutinka išoriškai laikytis gyvenamų valstybių taisyklių. Faktiškai šis tariamas geranoriškumas yra laikina nepapildyta nuolaida, kuri nustos galioti, kai šios bendrijos virs gyventojų dauguma. Visa tai rodo, kad yra pereita į visiškai naują politinės organizacijos lygmenį.

Būtent aptariamo pobūdžio situacija sukūrė tai, ką šiandien regime pas kaimynus latvius: nors nuo Latvijos nepriklausomybės atkūrimo praėjo beveik trys dešimtmečiai, vis dar regime egzistuojančią įtampą tarp jos latvių ir rusų bendruomenių. Šios įtampos šaltinis yra potekstėje slypintis klausimas - kieno šalis.

► Pasijauti sugrįžęs į sovietmetį - net žodynas beveik nesiskiria. Jį papildė tik vienas kitas žodis, kaip *ksenofobija*, o visa kita - *ekstremistai, radikalai, nacionalizmas* - jau girdėta. Sąjūdis irgi buvo *ekstremistai, radikalai, nacionalistai, šovinistai, netgi - fašistai*.